

برکت در رزق؛ حکمت پرداخت خمس

برخی چنین تصور می‌کنند که پرداخت خمس، از مالشان کم می‌شود؛ بلکه از ظاهر مال کم می‌شود اما هم از لحاظ ظاهری و هم از لحاظ معنوی، مالشان افزایش پیدا می‌کند.

برخی چنین تصور می‌کنند که پرداخت خمس، از مالشان کم می‌شود؛ بلکه از ظاهر مال کم می‌شود اما هم از لحاظ ظاهری و هم از لحاظ معنوی، مالشان افزایش پیدا می‌کند.

به گزارش خبرگزاری مهر، خمس، پرداخت یک پنجم مازاد درآمد سالانه و برخی موارد دیگر مانند معدن و گنج با شروطی که در فقه آمده است. خمس از فروع دین است و آیه ۴۱ سوره انفال و بیش از ۱۱۰ حدیث در کتاب‌های روایی از آن سخن گفته‌اند.

خمس از موضوعات مهم فقه اسلامی و به طور خاص فقه امامیه است. محاسبه و پرداخت خمس از تکالیفی است که شیعیان در طول زندگی به آن عنایتی ویژه دارند.

یک از فلسفه‌های پرداخت خمس، برکت در رزق است. امام رضا علیه السلام در حدیثی فرمودند: «إِنَّ الْخُمْسَ عَوْنٌ عَلَى دِينِنَا وَ عَلَى عِيَالِنَا وَ عَلَى مَوَالِينَا وَ مَا تَبْدُلُهُ وَ تَشْتَرِي مِنْ أَعْرَاضِنَا مِمَّنْ نَخَافُ سَطَوَتَهُ فَلَا تَزُووْهُ عَنَّا وَ لَا تَحْرَمُوا أَنْفُسَكُمْ دُعَاءَنَا مَا قَدَرْتُمْ عَلَيْهِ، فَإِنَّ إِخْرَاجَهُ مِفْتَاحُ رِزْقِكُمْ وَ تَمْحِصُ دُنُوبَكُمْ وَ مَا تَمْهَدُونَ لِأَنْفُسِكُمْ لِيَوْمِ فَاقَتِكُمْ.» [۱]

در حقیقت، خمس، کمکی به ما برای اهداف دینی ما و خانواده‌ها و دوستان ما و وسیله حفظ آبروی ما در برابر آنانی است که از قدرتشان بیم داریم. پس خمس را از ما دریغ ندارید و حتی المقدور خویشتن را از دعای ما محروم نسازید؛ چرا که خارج کردن خمس از [سرمایه]، کلید روزی شما و مایه پاک شدن گناهانتان و اندوخته شما برای روز نیازتان در آخرت خواهد بود.

پرداخت خمس، باعث برکت در رزق: «فَإِنَّ إِخْرَاجَهُ مِفْتَاحُ رِزْقِكُمْ...»

برخی چنین تصور می‌کنند که پرداخت خمس، از مالشان کم می‌شود؛ بلکه از ظاهر مال کم می‌شود اما هم از لحاظ ظاهری و هم از لحاظ معنوی، مالشان افزایش پیدا می‌کند.

در حالی که امام معصوم برکت در مال را به شخص خمس دهنده، ضمانت می‌دهد. نکته‌ای که حضرت در این مورد می‌فرمایند و بسیار حائز اهمیت است اینکه، می‌فرمایند: پرداخت کردن خمس از سوی شما، کلید رزقتان است؛ یعنی گویا قفلی از رزق که بر مالتان زده شده بود، با کلید پرداخت، آن را می‌توانید باز کنید.

این در حالی است که شیطان به کسانی که در راه خدا کمک مالی می‌کنند، وعده فقر می‌دهد؛ چنانچه قرآن می‌فرماید: «الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَ قَصْلاً وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ.» [۲]

یعنی: «شیطان، شما را (به هنگام انفاق)، وعده فقر و تهیدستی می‌دهد؛ و به فحشاء (و زشتی‌ها) امر می‌کند؛ ولی خداوند وعده «آمرزش» و «فزونگی» به شما می‌دهد؛ و خداوند، قدرتش وسیع، و (به هر چیز) داناست. (به همین دلیل، به وعده‌های خود، وفا می‌کند.)»

دستور خدا بر گرفتن وجوهات شرعی

از طرف دیگر خداوند به پیامبرش دستور می‌دهد که از مردم زکات بگیرد، تا با پرداخت زکات، تو آنها را تطهیر و پاکیزه کنی. چنانچه می‌فرماید: «خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ»

یعنی: از اموال آنها صدقه‌ای (بعنوان زکات) بگیر، تا بوسیله آن، آنها را پاک سازی و پرورش دهی! و (به هنگام گرفتن زکات)، به آنها دعا کن؛ که دعای تو، مایه آرامش آنهاست؛ و خداوند شنوا و داناست!

چند عمل پیامبر در ازای اخذ وجوهات شرعی:

در این آیه با پرداخت زکات، به صراحت از چند عمل پیامبر پرده بر می دارد:

اولین عمل: پاک شدن خمس دهنده: «... تُطَهَّرُهُمْ...»

کسی که زکات (یا خمس) پرداخت می کند، با این کار از سوی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) پاکیزگی را دریافت می کند. کسب پاکیزگی، مقامی است که عامل پاکی روح از بخل، دنیا پرستی و مال دوستی است.

دومین عمل: تزکیه خمس دهنده: «و تَزَكِيَهُمْ بِهَا»

دومین عملی که پیامبر برای خمس دهنده انجام می دهند، تزکیه است؛ تزکیه در دو معناست؛ تزکیه از ماده «ز ک و» در لغت به معنای استوار ساختن و دور کردن شیء از عیب و کاستی [۳] و ایجاد رشد، برکت و طهارت [۴] در آن یا به معنای دور دانستن شیء از عیوب و گواهی به پاکی و طهارت آن [۵] است. [۶] و به معنای تطهیر نفس و مال، صلاح، تقوا، زمین پاک، مدح و ستایش و تنزیه خویش می باشد. [۷] با توجه به این دو معنا، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، خمس، به فرد زکات یا خمس دهنده، برکت داده و زمینه ای برای دور شدن از کاستی ها و عیب ها ایجاد می کنند یا زمینه ای برای رشد و پاکی بیشتر برای وی فراهم می آورند.

سومین عمل: دعای پیامبر: «... وَصَلَّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ...»

از این عمل پیامبر چنین بر می آید که رابطه ی معصوم با مردم، رابطه عاطفی است؛ چرا که این دعای پیامبر، اثر مهم به دنبال دارد و آن آرامش است؛ پس دعای معصوم، برای مردم، باعث آرامش است. آرامش نعمتی است که از سوی خداوند نازل می شود؛ و صد البته مهمترین و بالاترین واسطه فیض خود، پیامبر هستند؛

چنانچه قرآن می فرماید: «هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لَيَزِدَّادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ...» [۸] یعنی: «اوست خدایی که سکینت و وقار بر دل های مؤمنان آورد تا بر یقین و ایمانشان بیفزاید...»

تبیین آیه

چنانچه از آیه مذکور، فهمیده می شود، نزول آرامش از طرف خدا، در صورتی است که انسان، ایمان داشته باشد. و تا زمانی که این ایمان به گناه و ظلم آلوده نگشته، هم آرامش برایش نازل می شود و هم جز انسان های هدایت یافته خواهد بود. چنانچه می فرماید: «الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ.» [۹]

یعنی: (آری)، آنها که ایمان آوردند، و ایمان خود را با شرک و ستم نیالودند، ایمنی تنها از آن آنهاست؛ و آنها هدایت یافتگانند!

پی نوشت:

[۱] کافی، ج ۱، ص ۵۴۷، ح ۲۵

[۲] سوره بقره، آیه ۲۶۸

[۳] خلیل بن احمد، ترتیب العین، ج ۵، ص ۳۹۴.

[۴] ابن فارس، احمد بن فارس، مقاییس اللغة، ج ۳، ص ۱۷؛ ابن اثیر، مبارک بن محمد، النهایه، ج ۲، ص ۳۰۷؛ ابن منظور، محمد بن مکرّم، لسان العرب، ج ۱۴، ص ۳۵۸.

[۵] معلوف، لويس، المنجد، ص ۶۱۶، «زکو»

[۶] خليل بن احمد، كتاب العين، ج ۵، ص ۳۹۴.

[۷] ابن منظور، لسان العرب، ج ۱۴، ص ۳۵۸.

[۸] سورة فتح، آیه ۴

[۹] سورة انعام، آیه ۸۲